

Järnålder och medeltid i Danmarks socken, med utgångspunkt i bosättningar från äldre järnålder vid Danmarksby

HANS GÖTHBERG

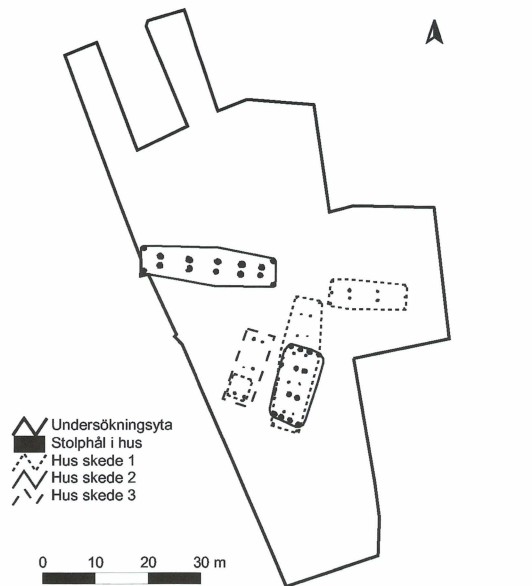

Figur 1. Undersökningsytan av Raä 153 låg intill E4. Foto: Linda Qviström.

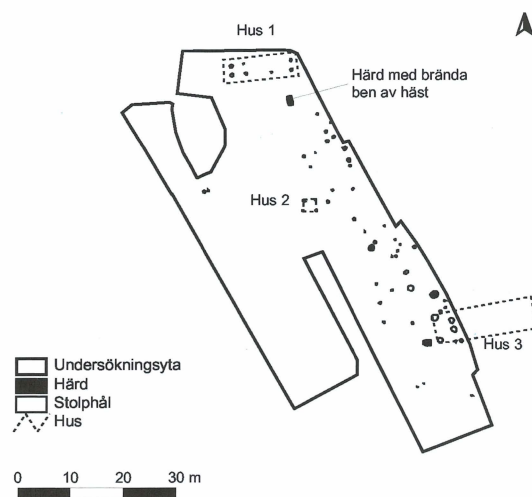
De två boplatserna

Hösten 2000 utförde Upplandmuseet arkeologiska undersökningar av två fornlämningar i närheten av Danmarksby, kyrkbyn i Danmarks socken. Anledningen till undersökningarna var den nya dragningen av E4 förbi Uppsala. Båda fornlämningarna utgjordes av boplatser i åkermark. Raä 153 karaktäriserades främst av hus, medan spåren av andra verksamheter var fåtaliga. Boplatsytan kunde avgränsas i alla riktningar utom i väster, där den hade förstörts i samband med att den nuvarande sträckningen av E4 byggdes (fig. 1). Lämningar av sex hus av olika storlek och konstruktion påträffades. De två största husen har troligen innehållit både bostad och ekonomiutrymmen, medan de mindre husen har varit uthus. Invid bebyggelsen fanns också spår av en mindre odlingsyta. Bosättningsens datering ligger i romersk järnålder och folkvandringstid (0–600 e.Kr.). Husen avlöste varandra och tillhörde tre bebyggelseskeden (fig. 2). Fynden var fåtaliga och bestod främst av keramikfragment och obrända ben av husdjur bl.a. kor, får eller getter och svin.

Omkring 400 m längre norrut låg boplatserna Raä 161 invid en åkerholme med det udda namnet "Mörka backen". På krönet av denna finns stensättningen Raä 135 (fig. 3). Enbart den yttre, västra delen av boplatserna undersöktes, medan den resterande delen ligger kvar. Lämning-

Figur 2. Hus och bebyggelseskeden inom Raä 153.

Figur 4. Översiktsplan av Raä 161 med hus och härdens med hästbenen markerade.

Figur 3. Den undersökta delen av Raä 161 med "Mörka backen" i bakgrunden. Foto: Kerstin Åberg.

arna dominerades av härdar, men där fanns också tre hus. Husen hade samma karaktär som vid Raä 153. Boplatsens dateringar ligger även här i romersk järnålder och folkvandringstid. Till de fåtaliga fynden hörde en ansamling av ben i en härd. En osteologisk analys har visat att det rör sig om häst och att benen representerar köttrika delar. Troligen kan de tolkas som rester av en offermåltid.

Dessutom visar särskilt boplatsen Raä 153 flera likheter med den samtidiga närbelägna bosättningen Raä 156 som återfinns mellan Bärby och Myrby. Likheterna består i antalet hus och att det fanns två hus som innehöll bostad och fyra mindre hus som kan ses som uthus. En annan likhet är att husen troligen kan fördelas på tre byggnadsskeden. Där emot var en skillnad gentemot Raä 153

att det fanns talrika härdar, gropar och stolphål som tyder på verksamheter utanför husen.

Förekomsten av flera bebyggelseskeuden vid Danmarksby och Myrby/Bärby innebär att bosättningarna har varit relativt stabila, d.v.s. har existerat i 200–400 år. Därmed bör de också avspegla att odlingssystemet har varit stabilt. Främst gäller detta åkrarna som måste gödslas kraftigt för att kunna skördas varje år. Arealmässigt utgjorde åkermarken bara en bråkdel av betes- och ängsmarkerna.

Vid Raä 153, 161 och 156 kan bebyggelsen ha utgjort motsvarigheten till var sin gård med ett hushåll. Att döma av dateringarna har de existerat samtidigt under yngre romersk järnålder och folkvandringstid. De tillhör sannolikt ett bebyggelsemönster där gårdarna låg oregebundet utspridda med några hundra meters mellanrum, till skillnad mot de samlade bebyggelser som byarna utgjorde före laga skiftet.

Fornlämningar

I Danmarks socken finns fornlämningar från såväl brons- som järnålder. Till de fornlämningstyper som kan sägas känneteckna *bronsålder* hör skärvtenshögar, som generellt brukar dateras till bronsålder och äldre järnålder. Inom den nutida utsträckningen av Danmarks socken finns sex skärvtenshögar (fig. 5). Fåtalet läm-

ningar från denna tid skall ses i ljuset av att den centrala delen av Danmarks socken först under bronsålder blev ett sammanhängande landområde med anslutning till Vaksalabygden i nordväst. Det kan därför beskrivas som en halvö i en fjärd. Skärvtenshögar bör ses som den yttersta delen av den stora koncentrationen av skärvtenshögar i Vaksala socken. Detta understryks av att det är 7–9 km till de närmaste skärvtenshögar i Vrå i Knivsta socken och Östuna socken i Långhundraalen.

Gravformer karaktäristiska för äldre järnålder är resta stenar, triangulära och kvadratiske stensättningar, varav de förra kan dateras till århundradena kring Kr. f.. Triangulära stensättningar brukar allmänt dateras till den senare delen av äldre järnålder. Kvadratiske stensättningar förekommer under både äldre och yngre järnålder, men med en tendens för en starkare anknytning till äldre järnålder. Gravar med dessa former finns både på gravfält och friliggande (fig. 5). På gravfält finns ibland flera av dessa gravformer, men sällan i några större antal. Undantag är gravfält vid Lunda och Nântuna där det finns ett stort antal resta stenar.

Till dessa fornlämningar kan läggas bosättningar i Danmarks socken och angränsande delar av Vaksala socken (fig. 5). Förutom de två som undersökts vid Danmarksby finns den redan nämnda mellan Bärby och Myrby (Raä 156). Inom Bärbys ägor har också en aktivitetssyta

med brunnar från samma tid undersökts (Raä 157). Ytterligare bosättningar med liknande dateringar har påträffats i samband med förundersökningar vid Söderhällby (Raä 297) och Norrby (Raä 299) i den angränsande delen av Vaksala socken. Dessutom har en bosättning vid Stångby i Vaksala med en preliminär datering till äldre järnålder undersökts år 2000 av Riksantikvarieämbetet.

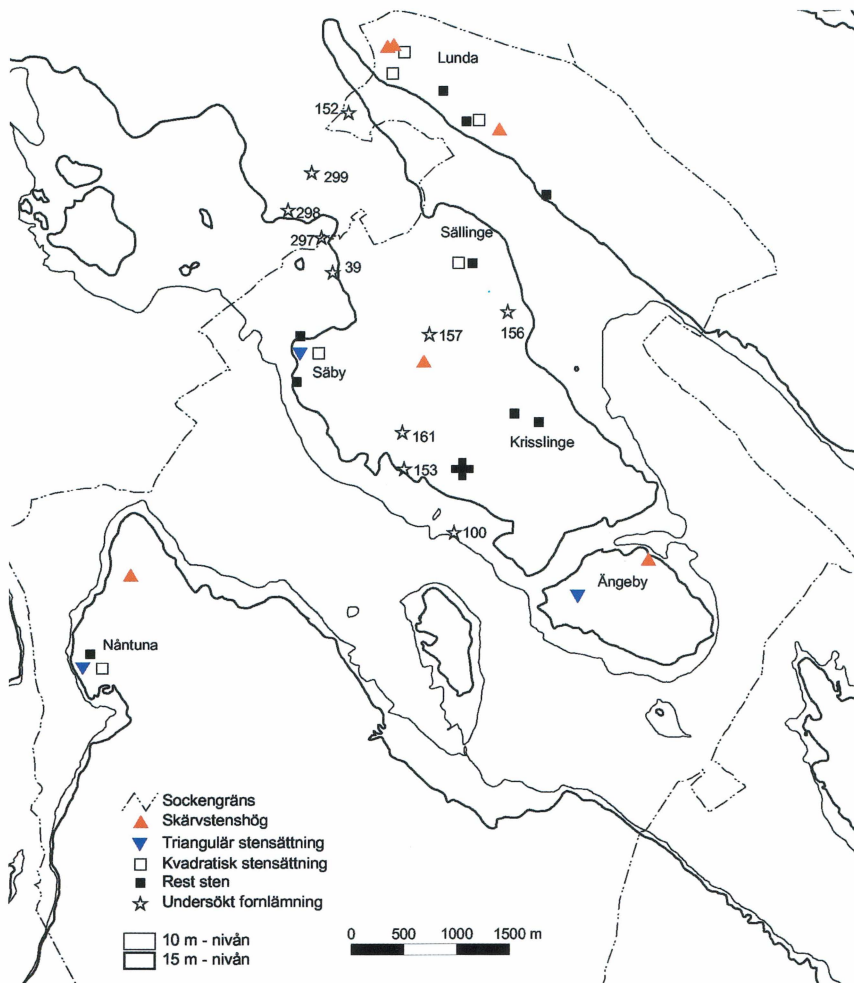
Jämfört med de gravar som troligen kan knytas till äldre järnålder ligger bosättningarna snarare mellan dem, än i nära anslutning till dem. En grundläggande skillnad är att bosättningarna har legat i åkermark, i motsats till de flesta gravar som ligger på icke odlingsbar mark. Av detta skäl verkar bosättningarna spridningsmässigt kunna komplettera de fornlämningar som troligen kan föras till äldre järnålder.

Gravtyper som främst kan dateras till *yngre järnålder* är främst högar och treuddar, samt rektangulära stensättningar. Särskilt de sistnämnda är framträdande på senvikingatida gravfält. I Danmarks socken finns högar på något färre än hälften av gravfälten (fig. 6). Dessutom finns enstaka friliggande högar av olika storlek. Däremot finns enbart en treudd. Rektangulära stensättningar finns på något mindre än hälften av gravfälten. Därför bör väsentligt fler än hälften av gravfälten kunna föras till detta skede. Några gravfält uppvisar även gravformer från såväl äldre och yngre järnålder

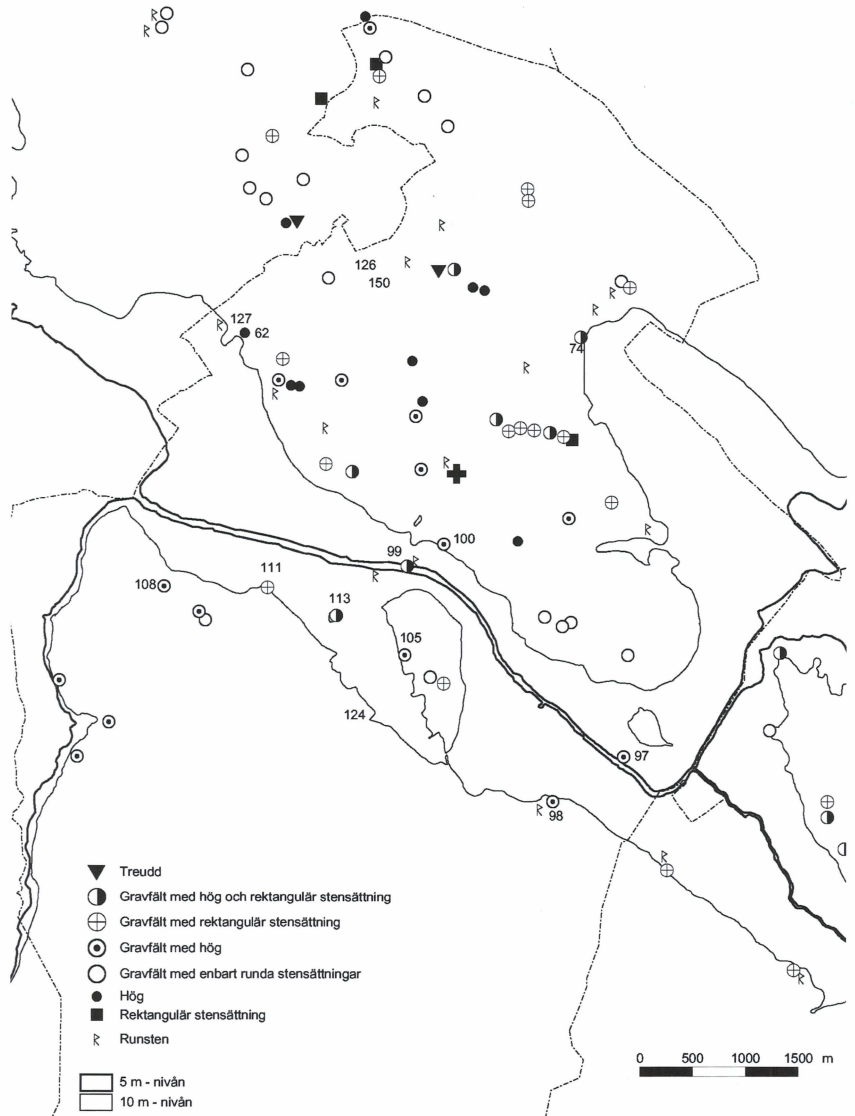
och har därför troligen varit i bruk under båda skedena.

Friliggande gravhögar kan möjligen antyda förekomsten av överplöjda gravfält. Tecken på helt eller delvis överplöjda gravfält är Raä 99 och 100 vid Danmarksby (fig. 6). Därtill finns undersökta gravar öster om Kumla (Raä 150) samt vid Gnista (Raä 127). Raä 150 överensstämmer lägesmässigt med ett område med småimpediment enligt en storskifteskarta över Kumla från 1774 vilket skulle kunna vara ett tecken på ett överodlat gravfält. Raä 127 är troligen rester av ett större gravfält, eftersom en numera försvunnen runsten (U972) vid Gnista 1709 skall ha stått vid ett gravfält. I närheten kan ytterligare ett gravfält ha funnits eftersom det finns uppgifter om att gravar redan vid den nämnda tidpunkten förstörts vid uppodling. Möjligen kan dessa gravar ha varit beläget vid den närbelägna högen Raä 62 vid Kumla. Slutligen finns uppgifter om ett bortodlat gravfält invid Myrby (Raä 149).

Till de gravfält i området som har undersökts hör Raä 100 vid Danmarksby, där dateringar ligger i folkvandringstid och vendeltid. Ett gravfält vid Söderby har gett dateringar mellan slutet av folkvandringstid och vikingatid. Vid Sävja finns dateringar från vikingatid från Raä 108 och från sen vikingatid från Raä 111. Gravarna Raä 124 vid Bergsbrunna har daterats till vendeltid. Vid Gnista har gravar vid Raä 127 gett dateringar till vikingatid.

Figur 5. Karta med nivåkurvor för 10 och 15 m.ö.h. som motsvarar situationen under yngre bronsålder respektive äldre järnålder, samt olika kategorier av fornlämningar som kan föras till bronsålder och äldre järnålder. Undersökta fornlämningar markeras med Raä-nummer.

Figur 6. Karta med nivåkurvor för 5 och 10 m.ö.h. som motsvarar situationen under äldre respektive yngre järnålder. Olika kategorier av fornlämningar som kan tillhöra yngre järnålder utsatta och undersökta fornlämningar från detta skede markerade med Raä-nummer.

Fornlämningarnas spridning ska också ses mot bakgrund av att vattensystemets omfattning förändrades kraftigt under yngre järnålder. Vid övergången mellan yngre järnålder och medeltid fanns enbart en mindre rest av den tidigare fjärden kvar vid nuvarande Övre Föret (fig. 6). De torrlagda markerna var mycket flacka, varför de troligen har varit vattensjuka.

Sammanfattningsvis ger fornlämningar från yngre järnålder ett intryck av att dominera eftersom en stor andel av gravarna på gravfälten troligen tillhör yngre järnålder. Detta har tidigare också ansetts tyda på att en stor expansion under yngre järnålder. Emellertid har utvärderingar av undersökningar av gravfält visat att gravar från äldre järnålder är svårare att identifiera före en undersökning. Sammantaget kan något mindre än hälften av gravarna tillhöra äldre järnålder. Den kvantitativa skillnaden mellan äldre och yngre järnålder på gravfälten kan därför vara mindre än vad den första anblicken antyder. Till detta kan läggas bosättningarna från äldre järnålder och att det finns antydningar från Danmarksby och Norrby att samtida bosättningar kan ha legat relativt tätt vid denna tid. Detta kan tyda på att området i stor skala har tagits i anspråk under den senare delen av äldre järnålder, istället för under yngre järnålder. Detta har motsvarigheter på andra platser i Uppland från samma tid, bl.a. i Vänge, Övergran,

Yttergran och Gamla Uppsala. Dessa drag kan tolkas som att de centrala jordbruksbygderna troligen var bebyggda i närmast motsvarande grad som under yngre järnålder.

Spår av eliten under järnålder och medeltid

Bland fornlämningarna i Danmarks socken finns några gravar från yngre järnålder med monumental karaktär som enbart på grund av arbetsinsatsen för uppförandet bör kunna ses som spår av samhällets högsta skikt, d.v.s. eliten. Främst rör det sig om en storhög vid Edebybro (Raä 97), men det finns också minst fyra högar med en diameter på omkring 15 m (fig. 7). De ligger vid Lunda (Raä 33), Kumla (Raä 62) och Säby (Raä 64, 65).

En annan kategori utgörs av fynd av exklusiv karaktär, exempelvis vapen (fig. 7). Vid Gnista har en vikingatida vapengrav med bland annat svärd, sköldbuckla, lansspets och pilspetsar undersökts. Dessutom är avståndet omkring 170 m till den ovan nämnda högen Raä 62. Vid gravfältet nr 100 vid Danmarksby har kammargravar från folkvandringstid påträffats. Även på det undersökta gravfältet vid Söderby från vendel- och vikingatid fanns flera fyndrika gravar, däribland några vapengravar med bl.a. svärd. Från Söderby härstammar även ett fynd av tio guldrakteater från folkvandringstid, tro-

ligen ett offerfynd eftersom de påträffades i ett utdikad kärr. Slutligen härstammar ett större fynd av vikingatida silvermynt från Sävja.

Dessa gravar och rika fynd i Danmark har många motsvarigheter i bygderna omkring Gamla Uppsala i form av kungshögar, storchögar, båtgravar och andra fyndrika gravar från och med folkvandringstid.

Går man vidare till situationen under medeltid är Danmarks kyrka ett exempel. Den anses ha blivit uppförd i början av 1300-talet och vid denna tid kan dess byggnadsmaterial tegel generellt ses som ett exklusivt drag. I långhuset finns dessutom en spiraltrappa till en trolig läktare, vilket kan tyda på inflytande av en storman. Dessutom talar en nordportal och ursprungliga vapenhus både på den norra och södra sidan av kyrkan för en högre kyrklig anknytning. Detta kan sättas i samband med att kyrkan tillhörde ett av domkyrkans kanonikat.

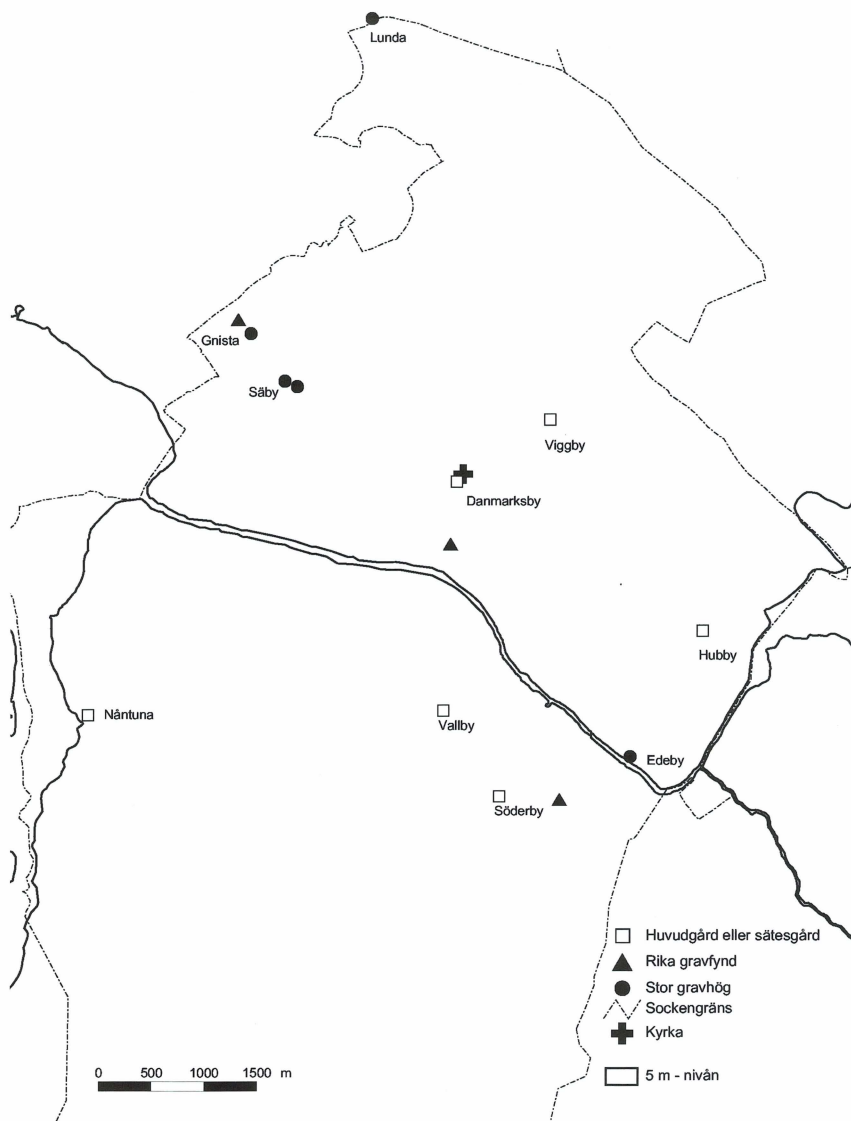
Ytterligare ett medeltida drag är att en stor andel av gårdarna i Danmarks socken och angränsande del av Vaksala socken ägdes av det världsliga frälset och olika kyrkliga institutioner. Under 1500-talet hade dessa gårdar en ojämn fördelning över socknen. En stor andel gårdar av de två nyss nämnda kategorierna låg i anslutning till Sävjaån (fig. 8). I denna del av socknen fanns endast enstaka gårdar ägda av skattebönder. I anslutning till Samnan i den norra delen av socknen

var det däremot en mer jämn fördelning mellan gårdar av skatte- och kyrkonatur, medan gårdar tillhörande frälset var relativt få. En likartad fördelning fanns också i den anslutande delen av Vaksala socken.

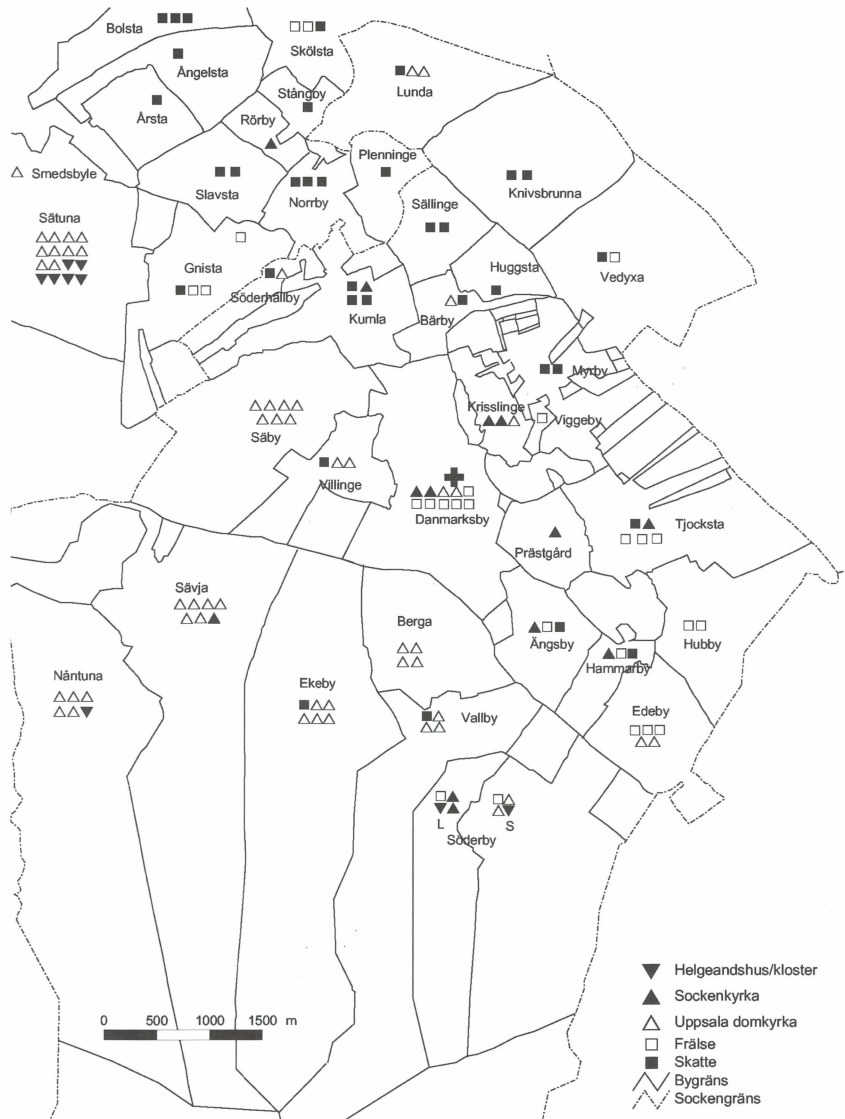
Ytterligare en faktor är att byarna uppvisade stora skillnader i storlek. De största byarna gränsade till Sävjaån (fig. 8). I dessa byar var kyrkan och det världsliga frälset också de dominerande ägarna, med undantag för i Kumla. Särskilt påtagligt är hur byarna söder om Sävjaån genomgående var stora. På den norra sidan av ån var bilden mer varierad, men Danmarksby framstår ännu mer tydligt som socknens största by. Storleksmässigt motsvarades den endast av Sätuna i Vaksala socken.

En andel av de gårdar som ägdes av olika kyrkliga institutioner, särskilt Uppsala domkyrka, har ursprungligen ägts av det världsliga frälset. Donationerna har främst utgjorts av strögårdar och i några fall även huvudgårdar. En huvudgård ("curia") i Vallby ingick i en donation 1275 av Gregers Birgersson (Folkungaättens oäkta gren) till ett nytt kanonikat i Uppsala domkyrka. Ytterligare en donation till domkyrkan av en huvudgård i Nántuna gjordes 1301 av sonen Karl Gregersson.

I socknen finns ytterligare några uppgifter om huvudgårdar eller sätesgårdar (fig. 7). I Söderby bodde Hagbard, som 1296 ingick i den nämnd som utarbetade Upplandslagen. Några sätesgårdar kan

Figur 7. Karta över monumentala gravar, undersökta gravar med rika fynd och medeltida huvudgårdar och sätesgårdar i Danmarks socken.

Figur 8. Karta över gårdarnas ägonatur i byarna i Danmarks och Vaksala socknar, baserad på DMS.

knytas till lågfrälset, däribland Hubby i den östra delen av socknen som 1392–1401 var sätesgård för Johan Bengtsson Galle. Viggeby i den norra delen omnämns som sätesgård för Ragna Brynjolfsdotter och Lars Nilsson mellan 1371 och 1415.

Utöver de två huvudgårdarna visas en närvaro av högfrälse under 1200-talets slut och 1300-talets början av de strögårdar som donerats till domkyrkan under medeltiden eller fortfarande var i frälseägo under 1500-talet. Några exempel är en gård i Säby som 1275 skänktes till domkyrkan av hertig Bengt Birgersson (Bjälboätten). I Nántuna donerades 1318 en gård till Sko kloster av Magnus Gregersson (Folkungaättens oäkta gren). Dessutom bytte den sistnämndes svärfar Filip Finvidsson (Rumby-ätten) strax före 1300 bort gårdar i Säby till domkyrkan.

Ansamlingen av flera huvudgårdar och andra gårdar som omkring år 1300 har ägts av individer ur högfrälset är markant. Att vi känner till det beror dock på att det skriftliga källmaterialet har en anknytning till Uppsala domkyrka. Samtidigt är det också sannolikt att bygderna i omgivningen till centralplatserna Gamla Uppsala och Östra Aros/Uppsala har dragit till sig de medlemmar av de ledande grupperna i samhället, däribland flera med en nära anknytning till Bjälboätten. En likartad bild framträder också i Ulleråkers härad. Den högmedeltida situationen kan också ses som ett likartat uttryck till den yngre järnålders an-

samlingar i samma område av gravar med monumental utformning eller gravar med rika fynd.

Det stora inslaget av värdsligt frälse under medeltid avspeglar sig också på det lokala planet i Danmarksby. Vid 1500-talets mitt bestod byn av tio gårdar, varav fyra frälse samt två arv- och eget. Utöver detta ägde Danmarks kyrka två gårdar i byn, varav den ena för klockaren. Slutligen ägdes två gårdar av Danmarks kanonikat/cantorian vid Uppsala domkyrka. Den sistnämnda egendomen ägdes troligen 1316 och definitivt 1344 av domkyrkan. Kanonikatets två gårdar donerades till frälse 1618.

En jämförelse med kartan i den geometriska jordeboken och en storskifteskarta från 1774 verkar tyda på att de två sistnämnda gårdarna och den större av sockenkyrkans gårdar har varit belägen i byns nordvästra ände (fig. 9). I denna del av byn hade gårdarna en relativt enhetlig storlek på 7–8 öresland. Gårdarna i den mellersta och östra delen av byn var däremot mer varierade med en storlek mellan 4 och 12 öresland. Den relativt enhetliga storleken på gårdarna i byns västra del skulle kunna tyda på att de har tillkommit samtidig, antingen en omstrukturering av gårdar eller som en klyvning av en stor gård. Möjligen kan det vara spår av en äldre indelning av byn i en huvudgård samt anslutande landbogårdar, i likhet med Karby i Vendels socken och Vikstaby i Viksta socken.

Figur 9. Utsnitt ur geometriska jordboken från 1640–41 över Danmark. Två gårdar (nr 1 och 2) i den nordvästra delen av Danmarksby ingick möjligen i en högmedeltida huvudgård. De två undersökta boplatserna låg invid ägo gränsen till vänster i bilden. Foto: LmV A5:14–16.

Även under den senare delen av järnålder finns direkta och indirekta indikationer i Danmarksby på en närvaro av eliten. Mest tydliga är kammargravarna på gravfältet Raä 100. Detta gravfält låg relativt lågt och avlägset från det medeltida byläget samt var exponerat mot en kommunikationsled. Ett visst samband

mellan gravfält med sådana lägen och stormansgårdar har påvisats i Uppland och Södermanland. Ytterligare gravfält i grannskapet med ett sådant läge är Raä 99 vid Falebro, vars läge vid åbrinken innebär att det bör tillhöra senvikingatid. Ett annat exempel är Raä 97 vid Edebybro med en storhög.

Sociala och ekonomiska skillnader och beroendeförhållanden i olika former har troligen existerat vid slutet av äldre järnålder och under yngre järnålder, även om direkta uppgifter om detta finns först från tidig medeltid. Den mest kända beroendeformen har varit träldom. Därutöver har det funnits halvfria grupper som utgjorts av frigivna trälar, vilka kan ha haft kvar beroendeförhållanden till sin tidigare ägare. Andra typer av beroendeförhållanden av varierande styrka kan ha haft sin grund i släktskap eller gåvoutbyten. Grundläggande är att beroendeförhållandet inte var av juridisk och ekonomisk karaktär utan snarare hade en personlig karaktär. Hur stora dessa grupper var under järnålder är emellertid omöjligt att avgöra. Mot denna bakgrund har storgårdar föreslagits ha omgetts av mindre gårdar med olika former av beroendeförhållanden. Till bilden hör också att elitens gårdar funktionellt sett var beroende av den agrara försörjning som underlydande gårdar stod för.

De två bosättningarna vid Danmarksby har varit i bruk samtidigt som kammargravarna på gravfältet Raä 100 anlades. Av dessa låg bosättningen Raä 153 inom synhåll från gravfältet. Husen ger emellertid inga tecken på någon hög status, utan har snarare varit relativt alldagliga. Fyndmaterialet från båda bosättningarna saknar dock exklusiva inslag. Detta står i tydlig kontrast till den närvaro av eliten som de monumentala och fyndrika gravarna pekar på.

Enda undantaget är den ansamling av hästben som fanns i en härd vid Raä 161 och kan vara rester av en offermåltid. Sådana fynd från järnålder anses vara förknippade med storgårdar. Hästbenen skulle därför indirekt kunna antyda att det fanns en storgård vid Danmarksby, även om den undersökta delen av boplatsen inte visade några sådana drag. Fyndet utgör därför en viktig länk mellan bosättningarna med en vardaglig prägel och elitens närvaro i Danmarksby.

Litteratur

- Almquist, J. A., 1931. *Frälsegodsens i Sverige under storhetstiden med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. Första delen. Stockholms och Uppsala län. Band 1. Inledning och Tabeller.* Stockholm.
- Ambrosiani, B., 1964. *Fornlämningar och bebyggelse. Studier i Attundalands och Södertörns förhistoria.* Uppsala.
- Bennett, A., 1987. Mälardområdets järnåldersgravfält. 7000 år på 20 år. *Arkeologiska undersökningar i Mellansverige.* T. Andræ, M. Hasselmo, K. Lamm (red). (Riksantikvarieämbetet). Stockholm.
- Bonnier, A.-C., 1987. *Kyrkorna berättar. Upplands kyrkor 1250–1350.* (Upplands Fornminnesförenings Tidskrift 51). Uppsala.

- DMS., 1984. *Det medeltida Sverige. 1:2. Uppland, Tiundaland: Ulleråker, Vaksala, Uppsala stad.* G. Dahlbäck, O. Ferm & S. Rahmqvist (red). (KVHAA). Stockholm.
- Fagerlund, D., Göthberg, H., Qviström, L & Åberg, K., 1999. *Förhistoria och medeltid i Vänge – Arkeologiska undersökningar 1998.* (Upplandsmuseets Skriftserie Nr 1). Uppsala.
- Frölund, P., 1995. *Boplatser i Danmark och Vaksala. Arkeologisk förundersökning, RAÄ 36 och 39 vid Kumla i Danmarks socken, Söderhällby, RAÄ 135 och Norrby i Vaksala socken, Uppsala kommun, Uppland.* (Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport 1995:41).
- Gräslund, A-S., 1991. *Var begravdes bygdens första kristna? Kyrka och socken i medeltidens Sverige.* O. Ferm (red). (Studier till det medeltida Sverige 5. Riksantikvarieämbetet). Stockholm.
- Göthberg, H., 2000. *Bebyggelse i förändring. Uppland från slutet av yngre bronsålder till tidig medeltid.* (OPIA 25). Uppsala.
- Hyenstrand, Å., 1974. *Centralbygd Randbygd. Strukturella, ekonomiska och administrativa huvudlinjer i mellansvensk järnålder.* (Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European Archaeology 5). Stockholm.
- Häringe Frisberg, K., Frölund, P. & Göthberg, H., 1998. *Boplatser i Danmarks socken – undersökningar vid Myrby och Bärby. Arkeologisk undersökning RAÄ 156 och 157, Danmarks socken, Uppland.* (Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport 1997:42).
- Iversen, T., 1994. *Trelldomen. Norsk slaveri i middelalderen.* (Historisk Institut, Universitetet i Bergen). Bergen.
- Jonsson, L., 1997. *Osteologisk analys. Kungens gods i Borg. Om utgrävningarna vid Borgs säteri i Östergötland. Arkeologisk slutundersökning, Borgs säteri 6702, RAÄ 276, Borgs socken, Norrköpings kommun, Östergötland.* (Riksantikvarieämbetet UV Linköping Rapport 1997:12).
- Lamm, J. P., Hydman, H. & Axboe, M., 1999. *”Århundredets brakteat” – kring fyndet av en unik tionde brakteat från Söderby i Danmarks socken, Uppland. Fornvännen. Årgång 94.*
- Löfstrand, L., 1973. *Långhundraleden, Falebro och landhöjningen. TOR. Vol. XV. 1972–1973.*
- Melander, J. & Knutsson, H., 1976. *Rapport över arkeologisk undersökning av nyupptäckt forn lämning å Gnista 21, Danmarks socken, Uppland, 1976.* (Upplandsmuseet (arkivrapport)).
- Pedersen, E. A. & Widgren, M., 1998. *Järnålder, 500 f.Kr.–1000 e.Kr. Jordbrukets första femtusen år. 4000 f. Kr.–1000 e. Kr. J. Myrdal (red). (Det svenska jordbrukets historia 1). Stockholm.*
- Rahmqvist, S., 1996. *Sätessgård och gods. De medeltida frälsegodsens framväxt mot bakgrund av Upplands bebyggelsehistoria.* (Upplands Fornminnesförenings Tidskrift 53). Uppsala.
- Wessén, E. & Janson, S. B. F., 1953. *Upplands runinskrifter. Nionde bandet, fjärde delen, första häftet. Uppsala stad, Vaksala härad, Rasbo härad, Norunda härad.* (KVHAA). Uppsala.

- Wexell, A., 1993. Danmarksby – en by redan under folkvandringstid? *Långhundraleden – en seglats i tid och rum. 50 bidrag om den gamla vattenleden från Trälhavet till Uppsala genom årtusendena, sammanställda av redaktionsgruppen inom Arbetsgruppen Långhundraleden*. Uppsala.
- Wexell, A., 1997. Slinkbacken. Ett gravfält från yngre järnålder i Uppland. *Till Gunborg – Arkeologiska samtal*. A. Åkerlund, S. Bergh, J. Nordbladh & J. Taffinder (red). (Stockholm Archaeological Reports Nr 33 1997). Stockholm.
- Widgren, M., 1998. Kulturgeografernas bönder och arkeologernas guld – finns det någon väg till en syntes. *Centrala platser. Centrala frågor. Samhällsstrukturen under Järnåldern. En vänbok till Berta Stjernquist. Uppåkrastudier 1*. L. Larsson & B. Hårdh (red). (Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8°, No 28). Lund.
- Zachrisson, T., 1998. *Gård, gräns, gravfält. Sammanhang kring ädelmetalldepåer och runstenar från vikingatid och tidigmedeltid i Uppland och Gästrikland*. (Stockholm Studies in Archaeology 15). Stockholm.